

Motion till riksdagen 2019/20:587

av **Ida Gabriellson m.fl. (V)**

Förbättringar av pensionssystemet

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
2 Pensionssystemet ska ge ekonomisk trygghet.....	2
2.1 En pension att leva på.....	3
2.2 Behov av ett nytt pensionssystem.....	3
3 Ändringar i dagens system	5
3.1 Höj pensionsinbetalningarna istället för pensionsåldern	5
3.2 Beräkna pensionsavgift på bakomliggande inkomst	6
3.3 Hela ålderspensionsavgiften in i systemet.....	6
3.4 Avveckla premiepensionssystemet.....	6
3.5 Avskaffa ”bromsen”	7
3.6 Inför en särskild åldersfaktor i sjukförsäkringen	7
4 Förbättrad ekonomi för de fattigaste pensionärerna	8
4.1 Garantipensionen bör ge trygghet.....	8
4.2 Alla ska ha råd att bo	9
4.2.1 Förändrad ersättningsgrad som avser bostadskostnaden	9
4.2.2 En mer likvärdig hantering av inkomster vid inkomstprövningen	10
<i>Bilaga 1</i>	
Föreslagna ändringar i socialförsäkringsbalken	11

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda inbetalningar till pensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om att pensionsavgiften vid föräldraledighet, vård av barn, sjukfrånvaro och arbetslöshet bör beräknas på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avgiften till premiepensionssystemet i framtiden bör tillföras inkomstpensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur den automatiska bromsen kan ersättas med ett system där beslut om sänkta pensioner tas i riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om inkomstindexering av garantipensionen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen beslutar att garantipensionen ska höjas med 0,258 prisbasbelopp, i enlighet med bilaga 1 Föreslagna ändringar i socialförsäkringsbalken.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ytterligare harmonisering så att även garantipension, änkepension, etableringsersättning och studiemedel beaktas med 93 procent i beräkningen av reduceringsinkomsten och tillkännager detta för regeringen.

2 Pensionssystemet ska ge ekonomisk trygghet

Det nuvarande pensionssystemet är oförutsägbart och skapar otrygghet för människor. Vänsterpartiet anser att vårt gemensamma pensionssystem bör vara konstruerat så att det ger ekonomiska förutsättningar för ett värdigt liv när tiden i arbete avslutas.

Vänsterpartiet stod inte bakom 1994 års pensionsöverenskommelse för att vi redan då insåg att konsekvenserna skulle bli för stora och omfattande för människor. Vi sitter inte heller med i den s.k. pensionsgruppen som består av representanter för S, MP, M, C, L och KD.

Vänsterpartiet vill se ett pensionssystem som ger ekonomisk trygghet. Systemet bör vara utformat så att människor kan känna trygghet i att pensionen kommer gå att leva på. Vänsterpartiets uppfattning är att nuvarande pensionssystem har misslyckats med sin uppgift att garantera ekonomisk trygghet efter arbetslivet. Därför anser vi att systemet behöver reformeras.

2.1 En pension att leva på

Det nuvarande pensionssystemet förstärker den ojämlikhet som finns på arbetsmarknaden. Inkomstskillnaden mellan män och kvinnor ökar när vi blir pensionärer. Det nuvarande pensionssystemet omfördelar också från lågavlönade till högavlönade. Ju längre tid en person betalar in avgifter i slutet av arbetslivet, desto högre pension får samma person. De som kan jobba länge premieras och för dem som inte kan det, exempelvis p.g.a. tunga arbetsuppgifter, finns ingen kompensation. Den som har haft goda arbetsvillkor och en stor grad av kontroll i sitt arbete har lägre risk för sjukskrivning vilket gör pensionen högre. Många med sådana arbeten kan och vill fortsätta arbeta efter 65 år, vilket ger en högre pension. Den som däremot har haft avbrott för sjukskrivningar, arbetslöshet och föräldraledighet, arbetat deltid eller går i pension tidigare p.g.a. att kroppen är utsliten av ett hårt arbetsliv får lägre pension. Systemet premierar därmed män framför kvinnor och högre tjänstemän och akademiker som kommer in i systemet sent och kan jobba länge medan LO-grupper som börjar jobba i tidig ålder och slits ut tidigt straffas med lägre pensioner.

Pensionssystemet tar ingen hänsyn till att klyftorna i utbildning och inkomst även skapar klyftor i medellivslängd genom att lågutbildade har lägre medellivslängd, men får sänkta pensioner när den genomsnittliga livslängden stiger. Detta är konsekvenser av att pensionen bygger på livsinkomstprincipen. Denna princip ser Vänsterpartiet som problematisk. Med nuvarande system riskerar en växande andel av framtidens pensionärer att bli fattiga. Enligt en LO-rapport från 2015 får kommunalarbetare och industriarbetare ca 47 procent av sin slutlön i pension. För att inte riskera fattigdom brukar en pensionsnivå på 60–70 procent av slutlönen anses nödvändig. Även med inräknad tjänstepension ligger många arbetaryrken långt under detta. För den som i dag är ung och planerar att gå i pension vid 65 kommer slutlönen att bli ännu lägre. Vänsterpartiet anser att pensionssystemet bör garantera 80 procent av slutlönen för låg- och medelinkomsttagare, inkluderat tjänstepensionen.

När det nuvarande pensionssystemet infördes gjordes bedömningen att 42 år i yrkeslivet skulle motsvara nivån i det gamla systemets inkomstpension. Så blev det dock inte. Även efter ett långt yrkesliv kan det för många bli omöjligt att nå över garantipensionen (Pensionsverket – En rapport om ett ohållbart pensionssystem, Katalys 2017). Det nya pensionssystemet motiverades framför allt med att det skulle skapa ökad stabilitet. Med stabilitet menades att avgiftsnivån till systemet är fixerad och pensionerna anpassas efter hur mycket pengar som kommer in. Däremot garanterar systemet inte en pension som går att leva på. Pensionssystemet är därmed stabilt för staten, men inte för pensionärerna. Vänsterpartiet vill se ett pensionssystem som ger en pension som går att leva på. Pensionssystemet bör vara uppbyggt så att det garanterar 80 procent av slutlönen för låg- och medelinkomsttagare, inkluderat tjänstepension.

2.2 Behov av ett nytt pensionssystem

Vänsterpartiet vill att pensionssystemet utformas så att det bygger på inkomstbortfallsprincipen, men samtidigt har en omfördelningseffekt och således blir mer jämlikt än dagens system. Vi vill se ett pensionssystem som är mer solidariskt, förutsägbart och inte skapar fler fattigpensionärer.

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns pensioner är för stora idag. Det är vanligare att kvinnliga pensionärer lever i relativ fattigdom än att manliga pensionärer gör det.

Hälften av alla kvinnor har garantipension till någon del då de har låg eller ingen inkomstpension. Andelen kvinnliga fattigpensionärer ökar också med åldern eftersom många kvinnor lever längre än sin manliga partner och får sämre ekonomi som ensamstående. Bland personer mellan 80 och 84 år är nästan hälften av kvinnorna änkor, medan knappt var femte man är änklings. SCB:s statistik visar att bland männen som är 90 år och över är nästan hälften fortfarande gifta medan endast sju procent av kvinnorna är gifta.

En av de viktigaste orsakerna till skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner är att kvinnor tar ett större ansvar för barn och hem. Det leder till högre sjukfrånvaro, längre föräldraledighet, sämre karriärmöjligheter och större andel deltidsarbete för kvinnor – faktorer som alla leder till att kvinnor får lägre pension än män. Löneskillnaderna i sig är också en orsak. Utvecklingen är positiv men det går väldigt långsamt och med nuvarande takt skulle det ta flera decennier innan lönerna är helt jämställda. Det innebär i sin tur att det skulle dröja ytterligare 30–40 år innan pensionerna blir jämställda. Inkomstskillnaderna är dessutom större än vad lönestatistiken visar eftersom kvinnor jobbar deltid i större utsträckning. Enligt en rapport från Pensionsmyndigheten uppgick den genomsnittliga skillnaden i utbetald inkomstpension under 2017 till 29 procent.

Inkomstbortfallet är i princip omöjligt att ta igen för den som inte vistats i Sverige tillräckligt länge för att kvalificera sig för full pension, oavsett om den personen har arbetat under hela den tiden. Det är också omöjligt för deltidsarbetande och långtids-sjukskrivna att komma ikapp. I båda kategorierna är dessutom kvinnor överrepresenterade. För att få en inkomstpension som inte behöver kompletteras med garantipension krävs det 36 år för män med genomsnittlig inkomst och för kvinnor 48 år. När den genomsnittliga tiden i arbetslivet är 41 år oavsett kön är det tydligt att den ekvationen inte går ihop för kvinnor (Ålderdom utan fattigdom, PRO 2015).

Det nuvarande pensionssystemet saknar också demokratisk legitimitet. Ett av problemen med pensionsöverenskommelsen är att reformerna aldrig prövades i något allmänt val. Överenskommelsen är en konstruktion som saknar väljarförankring och lösningen med en pensionsgrupp som står över partipolitiken hindrar nödvändiga reformer. I dag är det också uppenbart att konsekvenserna inte är acceptabla. Den befintliga uppgörelsen om pensionssystemet bygger på en blocköverskridande överenskommelse och pensionsgruppen består av Socialdemokraterna, Miljöpartiet (har inte rösträtt i gruppen och inkluderades när det tillträdde som regeringsparti) och de borgerliga partierna. Den nuvarande ordningen är problematisk eftersom ingen utomstående har någon insyn i eller möjlighet att påverka pensionsgruppens arbete. Pensionsfrågorna är undantagna från de normala demokratiska beslutsvägarna och därför bör den nuvarande pensionsgruppen upplösas och riksdagen bör återfå sin makt och sitt inflytande över pensionsfrågan.

Regeringen ska tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett mer förutsägbart, jämlikt och jämställt pensionssystem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3 Ändringar i dagens system

Även om Vänsterpartiet ser behovet av ett i grunden annorlunda pensionssystem finns det några delar av dagens system som kan och bör reformeras mer skyndsamt.

3.1 Höj pensionsinbetalningarna istället för pensionsåldern

Under hösten 2019 väntas riksdagen anta regeringens förslag om höjda pensionsåldrar enligt proposition 2018/19:133 En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv. Propositionen bygger på en överenskommelse inom den så kallade pensionsgruppen.

Vänsterpartiet motsätter sig förslaget om att höja pensionsåldern. Förslaget måste ses i ljuset av att många redan i dag inte klarar att arbeta till dagens pensionsålder. I dag kan man gå i pension vid 61 års ålder. Med det nya förslaget höjs den åldern till 64 år. Redan idag ligger Sverige i toppen avseende faktisk pensionsålder och antal år i arbetskraften jämfört med övriga EU-länder. Samtidigt visar en rapport från EU-kommissionen att vi är på väg att få de näst lägsta pensionerna i unionen.

Inom fackförbundet kommunal orkar medlemmarna i dag jobba i snitt fram tills de är 63 år och den faktiska pensionsåldern i flera LO-yrken ligger på 61–62 år. Med lägsta ålder för pension vid 64 riskerar många arbetare att drabbas hårt. För att fler ska orka jobba längre måste man förbättra arbetsmiljön och arbetsvillkoren. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte har valt att börja med att göra ändamålsenliga satsningar i arbetslivet i stället. Förslaget om höjd pensionsålder motiveras med att vi lever längre och klarar av att arbeta längre. Det är en delvis missvisande bild. Medellivslängden skiljer sig kraftigt mellan olika grupper i samhället och klyftorna i arbetslivet ökar. Bland korttidsutbildade kvinnor förväntas medellivslängden t.o.m. förkortas och bland korttidsutbildade män förväntas den stå stilla. Och för dem som klarar av att arbeta några år extra blir effekterna ändå små. Enligt Kommunals beräkningar ger varje enskilt år efter 66 års ålder mellan 139 och 203 kronor mer i månaden i disponibel inkomst. Vår kritik mot förslaget utvecklas i motion med anledning av proposition 2018/19:133 En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv (2018/19:3124).

Pensionssystemet är underfinansierat. Det är huvudorsaken till att det ger så låga pensioner. Det har en betydligt större påverkan än pensionsåldern. Vänsterpartiet vill att inbetalningarna till pensionssystemet höjs. Det måste gå att leva på sin pension efter ett helt arbetsliv. Vänsterpartiet vill att pensionssystemet ska ge trygghet. Så ser inte dagens verklighet ut för alltför många pensionärer. Av Kommunals medlemmar har sju av tio så låg inkomstpension att de får garantipension, trots att de har arbetat hela livet. Detta borde regeringen göra något åt i stället för att höja pensionsåldern. En höjning av pensionsinbetalningarna bör göras retroaktivt så att pensionsrätterna för dagens pensionärer räknas upp på samma sätt som för de som är förvärvsaktiva idag. Inför en höjning av pensionsinbetalningarna behöver de fördelningspolitiska konsekvenserna utredas så att de med lägst pensioner inte missgynnas oproportionerligt då höjd inkomstpension leder till lägre utbetalning av garantipension och bostadstillägg.

Regeringen bör återkomma med förslag på höjda inbetalning till pensionssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Beräkna pensionsavgift på bakomliggande inkomst

Idag betalas, via statsbudgeten, ålderspensionsavgift på 10,21 procent av utbetald inkomstgrundad socialförsäkringsersättning såsom sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning. Det innebär att exempelvis föräldraledighet och sjukskrivning leder till lägre pension, utöver en lägre inkomst under den period föräldraledigheten eller sjukskrivningen varar.

Vänsterpartiet vill ändra denna ordning. Vi menar att pensionsavgiften vid föräldraledighet, vård av barn, sjukfrånvaro och arbetslöshet bör beräknas på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning.

Regeringen ska återkomma med förslag om att pensionsavgiften vid föräldraledighet, vård av barn, sjukfrånvaro och arbetslöshet bör beräknas på bakomliggande inkomst och inte på utbetald ersättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.3 Hela ålderspensionsavgiften in i systemet

Arbetsgivaren betalar ålderspensionsavgift på hela lönesumman i företaget. De lönedelar som ligger över 8,07 inkomstbasbelopp ger dock inte pensionsrätt till anställda, men betalas alltså in som ålderspensionsavgift. Denna del av ålderspensionsavgiften är därför att jämföras med den allmänna löneavgiften och kan därmed betraktas som skatt. Vänsterpartiet menar att dessa inbetalningar skulle kunna användas till att höja pensionerna, framför allt för de med lägst pensioner. I samband med en framtida höjning av inbetalningarna till pensionssystemet bör regeringen även se över hur de inbetalda ålderspensionsavgifterna som överstiger 8,07 prisbasbelopp kan avsättas till pensionsutbetalningar i syfte att utjämna pensionsutbetalningarna.

3.4 Avveckla premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet är ett misslyckande som har fått kritik från många håll, inte minst från LO. Det är ett mycket dyrt system och fondväljandet har inte blivit den framgång som vissa hoppades på. När det infördes hette det att valfriheten skulle vara begränsad, intresset av säkerhet skulle dominera och en garanterad minimiavkastning skulle införas. En sådan ordning skulle ge en riskutjämning. En garanterad avkastning skulle också ge en realistisk utgångspunkt för prognoser över hur stora dessa pensioner skulle kunna förväntas bli.

Så har det dock inte blivit. Premiepensionssystemet har i stället blivit ett helt främmande inslag i det offentliga pensionssystemet där vi alla kan spekulera bort en del av vår pension. Valfriheten som så många talar om innebär att var och en av oss blir spekulant på börserna. Under våren 2016 uppdagades att två av fonderna i systemet – Falcon Funds och Allra – hade lurat sina kunder och själva gjort svindlande vinster på kundernas bekostnad. Skandalen gjorde att Pensionsmyndigheten stängde av de båda fonderna. Totalt fick 22 000 sparare se sig lurade på miljardbelopp av Falcon Funds och Fondbolaget Allra, samtidigt som de betalat ut omotiverat höga arvoden till sina chefer.

Att myndigheterna inte haft överblick måste betecknas som skandalöst. Det är en sak att själv välja att förvalta sina pengar i riskabla fonder, en helt annan när alla mer eller mindre tvingas göra det. Vänsterpartiet menar att det är fel att det spekuleras med pensionärernas pengar på detta sätt. Det är inte rimligt att finansiella institut varje år ges

tillgång till miljarder som de kan ta ut vinster från genom höga avgifter. Hade avgiften på 2,5 procent tillförts inkomstpensionssystemet redan från början hade minskningen av pensionerna de senaste åren kunnat undvikas.

Avgiften till premiepensionssystemet bör därför i framtiden tillföras inkomstpensionssystemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.5 Avskaffa ”bromsen”

”Bromsen” är den automatiska balanseringen som syftar till att säkerställa att pensionssystemets skulder inte blir större än systemets tillgångar. Det innebär att när det går dåligt på börserna får det effekt på inkomstpensionens storlek eftersom den bestäms av hur stort värdet är på tillgångarna i pensionssystemet. När pensionssystemet lanserades försäkrade man att bromsen bara skulle slå till i extremfall men faktum är att den redan har aktiverats tre gånger sedan 2010, med sänkta pensioner som följd.

Bromsen hade antagligen inte behövt utlösas om avgiften till premiepensionssystemet hade tillförts ålderspensionssystemet från början. Pensionsgruppen har förvisso justerat bromsen i pensionssystemet något och de har förklarat att de därmed skapat ett ”robustare pensionssystem”. Att systemet är robust är dock en klen tröst för de många människor som inte kan leva på sin pension. Även i framtiden får de räkna med att pensionerna sänks under dåliga år.

Vänsterpartiet vill avskaffa den automatiska bromsen och därmed förhindra att pensionerna kan sänkas utan ett aktivt politiskt beslut. Pensionsutbetalningarna bör styras av politiska beslut, inte anonyma system. Det handlar om demokratisk kontroll och möjlighet till ansvarsutkrävande. Varje gång bromsen är på väg att slå till bör frågan lyftas för beslut i riksdagen.

Regeringen bör utreda hur den automatiska bromsen kan ersättas med ett system där beslut om sänkta pensioner tas i riksdagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.6 Inför en särskild åldersfaktor i sjukförsäkringen

I dagens system tvingas de som inte klarar av att arbeta de sista åren före pensionen leva på en väldigt låg pension. Det drabbar framförallt arbetare med slitsamma yrken. För att komma åt detta problem vill Vänsterpartiet införa en möjlighet att avsluta sitt arbetsliv tidigare, utan att pensionen påverkas negativt. Vi menar att det bör införas en särskild åldersfaktor i sjukersättningsystemet, som skulle innebära att många slipper ta ut inkomstpensionen i förtid och att kravet på omställning förändras vid 61 års ålder. Den försäkrade kommer då endast att prövas mot arbete inom ramen för det yrke denne har, inte mot hela arbetsmarknaden som i dag. Vi vill också att den som inte kan jobba fram till pension ska ha möjlighet att få sjukersättning upp till 67 års ålder.

Om samtliga av de ca 1 400 personer som tog ut 100 procent av sin allmänna pension före 65 års ålder på grund av att de inte längre fick sjukpenning eller sjukersättning under 2017 skulle erhålla sjukpenning eller sjukersättning skulle kostnaden för förslaget första året uppgå till cirka 300 miljoner kronor. Beroende på hur tidigt personerna går i pension kommer det efter ett antal år vara flera kohorter som parallellt uppbär sjukpenning istället för ålderspension, varför kostnaderna kommer att vara högre. Kostnaden för att höja åldersgränsen för sjukersättning till 67 år uppgår till

ca 2,3 miljarder kronor per år, utifrån antagandet att de ca 20 000 personer som lämnar sjukersättningen årligen skulle fortsätta uppbära sjukersättning. År två tillkommer ytterligare en åldersgrupp, varför utbetalningarna nästintill dubblas per år det följande året. Dock minskar regelbundet antalet personer som uppbär sjukersättning och fyller 65 år, varför kostnaderna förväntas att minska från år till år därefter. Vänsterpartiets förslag för införandet av en särskild åldersfaktor i sjukförsäkringen utvecklas i Utgiftsområdesmotion UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

4 Förbättrad ekonomi för de fattigaste pensionärerna

Enligt EU:s statistikbyrå Eurostat riskerar 335 000 svenska pensionärer att leva under EU:s fattigdomsgräns. Varannan kvinna som jobbat hela sitt yrkesliv får så låg pension att hon tvingas ansöka om statligt grundskydd, det som kallas garantipension. Bakom siffrorna döljer sig människor som har jobbat och slitit hela sitt liv och som trott på sin rätt till en pension att leva på.

Hur stor garantipensionen blir bestäms av faktorer som civilstånd, hur länge en person bott i Sverige samt eventuella andra pensionsinkomster. Som mest kan garantipensionen bli 8 254 kronor för ensamstående och 7 363 kronor i månaden för gifta. Detta ligger under EU:s fattigdomsgräns. Vänsterpartiet har mot den bakgrunden lyft frågan om att höja garantipensionen med regeringen i de budgetförhandlingar där vi medverkat, men tyvärr inte fått gehör. Detta trots att en höjning är viktig ur ett jämställdhetsperspektiv då den främst skulle gynna kvinnor. För att få full garantipension måste en person ha bott 40 år i Sverige, vilket innebär att den som kommer till Sverige sent i livet saknar möjlighet att arbeta tillräckligt länge för att få full garantipension. Dessa individer hänvisas istället till äldreförsörjningsstödet som är lägre och inkomstprövat.

4.1 Garantipensionen bör ge trygghet

Vänsterpartiet har under lång tid drivit på för en höjd garantipension. Vi välkomnar därför att regeringen föreslog en höjning genom proposition 2018/19:134 Förbättrat grundskydd för pensionärer, även om vi hade önskat en betydligt större satsning.

De ekonomiska klyftorna i Sverige växer till följd av en ekonomisk politik som gynnar vissa mer än andra. Pensionssystemet är en del av den politiken. Garantipensionen är i dag konstruerad på så sätt att de som lever på garantipension halkar efter den övriga befolkningen, eftersom garantipensionen är prisindexerad i stället för inkomstindexerad. Sedan garantipensionen infördes 2003 har pensionärer med garantipension i genomsnitt haft en real inkomstökning på 15,7 procent i jämförelse med 44,6 procent för förvärvsarbetare. Vänsterpartiet menar att garantipensionen bör inkomstindexeras så att de som lever på garantipension inte halkar efter den övriga befolkningen ytterligare.

Regeringen ska återkomma med förslag om inkomstindexering av garantipensionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att åtgärda den stora klyftan som växt fram sedan 2003, mellan de som lever på garantipension och den övriga befolkningen, krävs en rejäl höjning av garantipension-

erna. Vänsterpartiet menar att garantipensionärer inte ska behöva riskera fattigdom och att inkomstutvecklingen för gruppen på sikt behöver hålla jämna steg med den allmänna löneutvecklingen. Vi föreslår en höjning av garantipensionen med 1 000 kronor per månad (0,258 prisbasbelopp) som ett första steg, i stället för regeringens föreslagna höjning. Garantipensionen ska höjas med 0,258 prisbasbelopp, i enlighet med bilaga 1: föreslagna ändringar i socialförsäkringsbalken.

4.2 Alla ska ha råd att bo

För att pensionärer och andra med låga inkomster ska ha möjlighet att bo bra behövs en bostadspolitik med fokus på att bygga bra bostäder som människor har råd att bo i. För att underlätta för äldre på bostadsmarknaden, och för att bidra till en ökad rörlighet, har Vänsterpartiet och regeringen under den förra mandatperioden infört ett nytt investeringsstöd på 400 miljoner kronor för bostäder till äldre. Vänsterpartiet anser att stödet succesivt bör byggas ut.

Pensionärer med låg pension kan få bostadstillägg. Bostadstillägget är skattefritt och kan fås av den som är över 65 år och tar ut hela sin pension. Det särskilda bostadstillägget betalas ut automatiskt för den som ansöker om och beviljas bostadstillägg om bostadskostnaden är så hög att personen inte når upp till skälig levnadsnivå.

För det särskilda bostadstillägget räknas en skälig bostadskostnad med upp till 6 200 kronor i månaden. Detta för att höja nivån hos dem med de lägsta pensionerna och höga bostadskostnader. Om en person ändå hamnar under gränsen för skälig levnadsnivå kan denne ansöka om äldreförsörjningsstöd.

Regeringen har genom proposition 2018/19:134 Förbättrat grundskydd för pensionärer föreslagit en höjning av bostadskostnadstaket i bostadstillägget från dagens 5 600 kronor per månad för ensamstående och 2 780 kronor i månaden för gifta till 7 000 kronor per månad respektive 3 500 kronor i månaden. Höjningen motiveras med att systemet kräver en viss följsamhet med boendekostnaderna i samhället. Vänsterpartiet välkomnar att regeringen föreslår en höjning, men menar att den är för liten. Regeringens förslag är beräknat utifrån bostäder byggda mellan 1981 och 2000. Sedan dess har byggnadskostnader och hyror ökat ytterligare. Vänsterpartiet menar vidare att pensionärer bör kunna efterfråga bostäder av god kvalitet som är tillgänglighetsanpassade. Flera remissinstanser menar att taket borde ytterligare. Vänsterpartiet delar den bedömningen.

4.2.1 Förändrad ersättningsgrad som avser bostadskostnaden

I regeringens proposition 2018/19:134 Förbättrat grundskydd för pensionärer sätts ersättningsgraden för boendekostnaden i tre olika spann där bostadskostnader upp till 3 000 kronor ersätts med 100 procent, bostadskostnader mellan 3 001 och 5 000 kronor med 90 procent och bostadskostnader mellan 5 001 och 7 000 kronor med 70 procent för den som är ogift. Förslaget motiveras med att man vill skapa incitament att söka billigare bostäder och undvika risken för att bostadstillägget blir kostnadsdrivande. Vänsterpartiet instämmer delvis i regeringens bedömning, men menar att regeringen överskattar risken och att den föreslagna konstruktionen är onödigt krånglig. Vi skulle därför vilja se en enklare modell med två steg.

4.2.2 En mer likvärdig hantering av inkomster vid inkomstprövningen

Regeringen föreslår i proposition 2018/19:134 Förbättrat grundskydd för pensionärer en ändring av beräkningen av reduceringsinkomsten. Förslaget innebär att den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av allmän inkomstgrundad pension, utländsk pension, ålderspension, tjänstepension, privat pension och arbetsinkomster beaktas med 93 procent. Detta innebär en harmonisering avseende dessa inkomster då vissa beaktas med 80 procent och andra med 100 procent i nuvarande system. Garantipension, änkepension, etableringsersättning, studiemedel, kapitalinkomster och förmögenhetstillägg beaktas med 100 procent i reduceringsinkomsten. Förändringen motiveras med resonemang om att stärka incitamenten till arbete.

Vänsterpartiet välkomnar en harmonisering, men menar att den även bör omfatta garantipension, änkepension, etableringsersättning och studiemedel som således också bör beaktas med 93 procent. Det är svårt att se hur denna ändring skulle ha någon större inverkan på incitamenten att arbeta. Vänsterpartiet har i motion med anledning av proposition 2018/19:134 Förbättrat grundskydd för pensionärer 2018/19:3126 yrkat för en sådan harmonisering.

Föreslagna ändringar i socialförsäkringsbalken

Socialförsäkringsbalken

66 kap. Garantipension för den som är född 1937 eller tidigare

20 a §

Det beräkningsunderlag som har räknats fram enligt 17–20 §§ ska ökas med 0,258 prisbasbelopp. Ökningen ska dock beräknas på samma sätt som anges i 13 § andra stycket första meningen.

22 §

För den vars beräkningsunderlag inte överstiger 0,25 prisbasbelopp gäller följande: Den årliga garantipensionen motsvarar differensen mellan beräkningsunderlaget sedan detta multiplicerats med 1,04 och beräkningsunderlaget som först har multiplicerats med 1,04 och därefter har ökats med 0,258 prisbasbelopp som i sin tur har beräknats på samma sätt som anges i 13 § andra stycket första meningen och summan av sådan tilläggspension, tjänstepension, änkepension, utländsk pension och sådana andra förmåner som enligt 5 § andra stycket 7 har ingått i beräkningsunderlaget.

22 a §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag överstiger 3,16 prisbasbelopp eller för den som är gift och vars beräkningsunderlag överstiger 2,8275 prisbasbelopp ska beräkningsunderlaget ökas med 0,258 prisbasbelopp. Ökningen ska dock beräknas på samma sätt som anges i 13 § andra stycket första meningen. För den som det i beräkningsunderlaget inte ingår något belopp enligt 5 § andra stycket 5 ska det belopp som enligt första stycket har ökat beräkningsunderlaget reduceras med 0,4 multiplicerat med den del av beräkningsunderlaget enligt 5 § som överstiger 3,16 prisbasbelopp för ogifta eller 2,8275 prisbasbelopp för gifta.

67 kap. Garantipension för den som är född 1938 eller senare

21 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag inte överstiger 1,26 prisbasbelopp gäller följande. Den årliga garantipensionen är 2,388 prisbasbelopp (basnivån för ogifta) minskat med beräkningsunderlaget.

22 §

För den som är ogift och vars beräkningsunderlag överstiger 1,26 prisbasbelopp gäller följande. Den årliga garantipensionen är 1,128 prisbasbelopp minskat med 48 procent av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,26 prisbasbelopp.

23 §

För den som är gift och vars beräkningsunderlag inte överstiger 1,14 prisbasbelopp gäller följande. Den årliga garantipensionen är 2,158 prisbasbelopp (basnivån för gifta) minskat med beräkningsunderlaget.

24 §

För den som är gift och vars beräkningsunderlag överstiger 1,14 prisbasbelopp gäller följande. Den årliga garantipensionen är 1,018 prisbasbelopp minskat med 48 procent av den del av beräkningsunderlaget som överstiger 1,14 prisbasbelopp.

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Tony Haddou (V)

Christina Høj Larsen (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Daniel Riazat (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ciczie Weidby (V)